

ג-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת נח

חלק מהענינים שנידונו בספר

- 84. התנהגות בני האדם - משפיע על כל הבריאה
- 89. היתר אכילת בעלי חיים אחר המבול
- 94. טעם המעדיפים לקנות 'נר חנוכה' מוכן
- 97. המים שירדו תחילה ב'רחמים' - נצטרפו בהמשך לעונש
- 99. יש 'אמונה' - ויש 'אמונה חושית'
- 101. ג' טעמים שרצו הרשעים לשבור את תיבת נח
- 118. כשאין מזלות [ברקיע] - הזמן נעצר
- 119. מנ"ל שז' טהורים, להקרבה - אולי נועדו להרבות המין הטהור בעולם
- 122. לאחר המבול ירדו בעלי החיים מדרגתם - ונעשו קרובים יותר ל'צומח'
- 123. גם בעלי החיים הטהורים - אכלו עשב - בתחילת הבריאה
- 124. למאי איצטריך לרבות שחנק כרציחה
- 125. הנפק"מ ב'טעם' שניתן באיסור רציחה [כי בצלם אלוקים עשה את האדם]
- 128. האם היקשת' היא אות עבור הקב"ה - או עבור הבריות
- 132. טעם לכתיבת התורה בכתב [סת"ם] 'אשורית'
- 133. הצד השווה בחיות: קוף, דב פיל

◀ מכל הבהמה טהורה תקח שבעה (ו) ב

■ מניין הקרבנות: ו' אצל נח - וז' אצל בלק ובלעם רש"י, כדי שיקריב מהם בצאתו.

וכמה מהם הקריב? אומר הרמב"ן: שש זוגות, והשאיר זוג אחד לקיום המין, [נמצא שהקריב ו' זוגות]. למה הקריב ו' זוגות?

תשובה [בהקדם], על הפסוק [במדבר כג א]: 'בנה לי בזה שבעה מזבחות', מביא בעל הטורים, וכן עשה איוב, והוא מנהג בני נח - כנגד שבע מצוות.

'נחל אליהו', לפי"ז אתי שפיר [שהביא נח ו' קרבנות], שהרי לא הי' בידו - כי אם ו' מצוות, שלא נצטווה עדיין על אבר מן החי, [כדלהלן].

וכן כתב, הרימב"ם (הל' מלכים פ"ט) ש'אדם הראשון' נצטווה רק בו' מצוות, ואח"כ הוסיף לנח איסור אבר מן החי, שנאמר 'אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו' ע"כ.

אגב - מבארים, דנראה [טעם הר"מ] שלא נצטווה אדה"ר באיסור 'אבר מן החי', לפי שלא הותר לו כלל אכילת בשר.

והוא ע"פ הגמ' (סנהדרין נט:), אמר רב יהודה אמר רב: אדם הראשון - לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב (בראשית כט): 'לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ' - ולא חית הארץ לכם. וכשבאו בני נח התיר להם, שנאמר 'כירק עשב נתתי לכם את כל' (בראשית ט' ג), יכול לא יהא אבר מן החי נוהג בו? תלמוד לומר (שם ט): 'אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו'.

◀ מכל הבהמה טהורה תקח שבעה (ו) ב

רש"י, כדי שיקריב מהם בצאתו.

■ למצוה ראוי לטרוח בגופו - ולא לקחת מן המוכן רמב"ן והנה אצל שאר 'בעלי החיים', כתיב 'באו אל נח' - מאליהם, אך כאשר מביא בהמות לצורך מצוה [הקרבת קרבן], נאמר 'תקח', שיש לו לטרוח בגופו.

וכן הבאנו ב'שאיבת המים' אצל רבקה, על הפסוק (כד טז): 'ותמלא כדה' 363.

■ טעם המעדיפים לקנות 'נר חנוכה' מוכן

וזהו טעם המהדרים ב'נר חנוכה' 'לעשות עסק' מהדלקת הנרות - ולא לקחת ערכה מוכנה, ויש שלא מצליחים להכין כל כך 'נקי ויפה' ו'קונים מוכן', אלו ואלו לשם שמים הם מתכוונים. [הובא גם עה"פ (כד טז): 'ותמלא כדה' 363].

◀ מהבהמה הטהורה איש ואשתו ... גם מעוף ... זכר ונקבה (ו) ב ג

א"ק, צ"ב דדוקא גבי בהמות שאינם מקפידים על אישות קבוע, אמר הכתוב: 'איש ואשתו', ובעופות [דאיכא 'יונים'] שאינם מזדווגים לאחר, אמר: 'זכר ונקבה'?

ואפשר: שגבי עופות שאין בהם 'תמות וזכרות', יאמר נח, 'איש ואשתו' שנאמר לי': היינו דווקא באותם הדרושים לקיום המין,

◀ עשה לך תבת עצי גופר (ו) ד

רש"י, הרבה נס והצלה לפניו, ולמה הטריתו לנח, כדי שיראו בני דורו ויחזרו בתשובה.

א"ק, קשה: למה להם לחזור בתשובה?! די להם שיבנו תיבות לעצמם.

תשובה: אין 'קריאת התשובה' שע"י התיבה - אלא עבור אנשים שנותנים אל לבם שלא יתכן להמשיך עם ההשחתה הזאת, ובוראי קרוב יום הדין, ואז ע"י התיבה יתנו אל לבם לשוב / וכן 'קול השופר' 'כלל אינו מחריד כל כך', ומה זה שכתוב (עמוס ג): 'היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו?! הא אין הכתוב מדבר אלא לאנשים היודעים מה מונח בתקיעת השופר [גייסות הבאות להלחם], לאלה הוא מחרידם ומעוררם.

◀ תחתיים שנים ושלישים תעשה (ו) טו

רש"י, עליונים - לבני אדם.

שואלים: ומה צריכה 'משפחת נח' שטח כל כך גדול [ג' מאות אמה]?

ובני יהושע ש-א תירץ: שב'קומת בני אדם', הניח את ה'מאכל לכל חי'.

◀ והקימותי את בריתי אתך (ו) יח

רש"י, ברית הי' צריך מפני רשעים שבדור.

הגרמ"ד, רואים שאפי' כשהולכים לאבדון, מ"מ עסקם להרוג הצדיק.

א"ק, אמנם אפשר לפרש - שרצו 'בן ערוכה', כי ידעו שלא ישחית הקב"ה העולם, אם לא ישאר 'המין האנושי', וחשבו שאם יהרסו התיבה 'כביכול' לא יהי' לקב"ה ברירה ויבטל עונש המבול.

◀ ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל (ו) כא

■ מהו מאכל - אשר יאכל

א"ק, וי"ל ע"פ הרלב"ג שהביא אוכל לכל חי, כפי הנצרך להם למשך 'שנה שלמה'.

א"ק, ובוזה תמצא נחת, מדוע הוצרך לשטח כ"כ גדול בקומה העליונה, הרי אין נח ומשפחתו צריכים שטח של ג' מאות אמה, אלא ששם הניח את המאכל [עבור כל חי], לשנה שלמה.

א"ק, אבל אין לומר 'אשר יאכל' - לרבות 'אכילה ע"י הדחק', לפי שהוצרכו החיות 'אוכלי בשר', ליזון מהצומח, שאין זה 'דחק', לפי שגם קודם שנכנס נח אל התיבה, בצומח הי' מאכלם ** [בלא שום דחק].

* נמצא לפי הרלב"ג, לא הביא מעט אוכל - ונתברך ע"י נס.

** הובא עה"פ (ט ג): 'כל רמש אשר הוא חי' (א)121.

אבל היתרה [שנועדה להקרבה] ליכא קפידא, שהרי הדין הוא שבעוף אין קפידא על זכרים ונקבות [וגם עוף זכר כשר לחטאת וגם נקבה כשרה לעולה], לכך שינה הכתוב ואמר: 'זכר ונקבה' [ונמצא שיש דין מיוחד בקרבנות נח, להביא גם בעופות זכר ונקבה].

◀ כי לימים עוד שבעה (ו ז)

רש"י, אלו ד' ימי אבלו של מתושלח, רד"ק: שהספידוהו. האם יש ב'דור המבול' דבר חיובי [והראי' שהספידו את הצדיק]!?

ת"ש [שאינן בהם טוב], שכבר היו דברים מעולם גמ' (ע"ז יח): אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול ובחזרתן מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו הביאוהו וכרכוהו בס"ת והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור.

◀ ויבא נח ... מפני מי המבול (ו ז)

■ עשה דברים לשם פעלם - יש לקיים המצוה מחמת ציווי הבורא רש"י, אף נח מקטני אמונה, ולא נכנס עד שדחקוהו המים. א"ק, צ"ב א. במאי מוכח שהוא 'קטן אמונה', כלום אסור לו לתפוס עוד רגע 'איר' לפני שנסגר בתיבה לתקופה ארוכה.

ב. ועוד קשה, הלא איתא: שתחילה הוריד הגשם ברחמים [שמא יחזרו בהם], הרי שיש מצב - שלא יהי' מבול, א"כ מה התביעה על נח שלא נכנס עד שדחקוהו המים, הלא קיוה נח שיחזרו בתשובה ולא יהי' מבול.

ג. ועוד קשה, דהכא אמר שנכנס לתיבה 'מפני מי המבול', ולעיל (ו ז ה): 'ויעש נח ככל אשר צוהו ה'', כתב רש"י, זה ביאתו לתיבה 91.

וי"ל: דיש לו ב' אפשרויות להכנס לתיבה: א' לשם מצוה. ב' מפני מי המבול. והנה כאשר המים שוטפים, קשה לכוון לשם מצוה, כי בוודאי 'עיקר הכוונה' היא 'מפני המבול', ולכך אם הי' נח מאמין, הי' נכנס לתיבה 'מעט קודם', ואז יכול הי' לכוון 'לשם מצוה', אמנם כפי הנראה הצליח בכך [כפי שכתב הפסוק 'ככל אשר צוהו ה''], אבל מ"מ לא היתה המצוה שלמה, כי נכנס גם מפני 'מי המבול'.

ועפ"י יסוד זה ביארנו (דברים ד ל): את ה'כח הגדול' של ירבעם שהצליח בתוך ה'כלי שעל האש', להתעלם מהיסורים, ולהתרכז במצוה תשובה.

- ב -

אמנם ברש"י לא משמע ש'קטני אמונה' הולך על 'הפסד המצוה', אלא על שלא האמין שיבא המבול, שאומר רש"י: 'לא מאמין שיבא המבול'.

■ יש אמונה - ויש 'אמונה חושית'

כגון הנמצא במקום קר ביותר, ואומרים לו בנבואה: עוד חצי דקה ירד לך 'תנור חזק' מן השמים שיחמם כאן את המקום, שלא תוכל להשאיר את המעילים אשר עליך, מרוב חום. והוא מאמין! - זה 'אמונה פשוטה'.

אך 'אמונה חושית' שכבר הוא מרגיש בחוש שכך יקרה, והוא מתחיל להסיר המעילים.

ואם נח הי' מאמין ב'אמונה חושית', ודאי שלא הי' נשאר מחוץ לתיבה, שהרי מעתה כל השנה שיהי' בתיבה הוא מקיים 'מצוה פחותה', שמעורב ב'מעשה המצוה', הרצון להנצל מפני 'מי המבול'.

◀ בחדש השני בשבעה עשר (ו יא)

בגמ' (ר"ה יא): חד אמר חשון וחד אמר אייר.

א"ק, צ"ב 'למ"ד אייר' [הלא אינו זמן ירידת גשמים] והאיך כתב רש"י* [בפסוק הבא] הורידן לברכה?

וי"ל דקודם שנתנו 'זמני התקופות' [אחר המבול], הכל לברכה.

רש"י (יב) 'ויהי הגשם על הארץ', ולהלן הוא אומר: 'ויהי המבול' אלא תחילה הורידן ברחמים, שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה - וכשלא חזרו היו למבול.

◀ בעצם היום הזה בא נח (ו יג)

רש"י, שהיו בני דורו אומרים: אילו אנו רואים אותו נכנס לתיבה אנו שוברין אותה והורגין אותה, אמר הקב"ה: אני מכניסו לעיני כולם ונראה דבר מי יקום.

■ ג' טעמים שרצו הרשעים לשבור את תיבת נח

א. ובפשוטו, כדי שלא יוכל הקב"ה להביא מבול, שהרי רוצה הוא להמשיך העולם.

אך טעם זה אינו מתאים לפי רש"י שכתב: שרצו להרוג את נח [ולרש"י י"ל].

ב. א"ק, שהתכוונו להכעיס כלפי שמיא, 'שעצת ה' [להמשיך קיום העולם] לא תקום'.

ג. א"ק, [בהקדם] דכתיב (מלכים א יז יח): שאמרה האלמנה לאליהו*: 'באת אלי להזכיר עוונתי, ופרש"י: עד שלא באת לכאן, היו שוקלין מעשי כנגד מעשה בני עירי, והייתי ראויה לנס [נחשבת בשמים כצדקת] - ועתה משבאת לכאן [נגד צדקתך] צדקתי לא נחשבת לכלום ואינה נזכרת [ע"כ הקדמה].

וכך סברו 'דור המבול', שכנגד נח הרי הם רשעים, אבל אם יהרגוהו, שוב אינם גרועים כל-כך, ויבטל הקב"ה את עונשם**.

* הקב"ה ציוה את אליהו [בזמן שהי' עצירת גשמים ורעב] שילך לבית האלמנה, והיא תפרנסנו, אחר זמן קצר [א"ק, דכתיב 'אחר' ולא 'אחרי'] חלה בנה ומת, ואמרה לאליהו: באת אלי וגו'.

** כלומר האדם ש'יהרוג את נח', לא ינצל, לפי שעוון רציחה בידו, אבל שאר הדור ינצלו.

◀ ותרם מעל הארץ (ו יז)

רש"י שהיתה התיבה משוקעת י"א אמה, ובהמשך [אחרי המבול] מוכיח רש"י את הענין הזה.

א"ק, וצ"ב הלא 'לפני המבול' היתה התיבה 'מלאה אוכל' - ומה הוכחה יש מ'אחרי המבול', שהיתה ריקנית?

תשובה: לפי שלא זרקו האוכל מחוץ לתיבה - אלא רק השתנה מצבו, מקומה עליונה [אוכל] - לקומה תחתונה [זבל].

◀ חמש עשרה אמה מלמעלה (ו כ)

א"ק, אינני יודע מה טיבם של הני ט"ו אמה, מיהו מצאתי להם קצת חבר בגמ' (סוכה נג): חמש עשרה 'שיר המעלות' שאמר דוד המלך, וגם שם הי' ענין של מים עם ט"ו אמות [שעלו ט"ו אלף, והורידם דוד בתפילתו ט"ו].

◀ מכל אשר בחרבה מתו (ו כב)

רש"י, ולא דגים שבים.

בגמ' (סנהדרין קח) איתא: שהמים היו רותחים, וכיצד חיו הדגים?

א"ק, ת. דרך המים החמים לעלות למעלה והקרים למטה.

◀ וישאר אך נח (ו כג)

רש"י שהכהו הארי על שאחר להביא לו מזון.

תמה הגרי"ש אלישיב, וכי על פעם אחת, ראוי נח לעונש כזה?

א"ק, ונראה כמו שמצאנו, שאדם האחראי לבדו על 'מצוה מסוימת', אין מוותרים לו על ב' ראשונות [מעביר ראשון ראשון], ונענש על הפעם הראשונה, כי בו לבדו תלויה המצוה - כן הדבר כאן אצל נח.

הובא עה"פ (ג יז): 'ואל האדם אמר כי שמעת בקול אשתך' 54.

◀ ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום (ו כד)

■ מאחר שמתו כולם בתחילת המבול - מה תועלת יש ב"ב חדש?

איתא בעדיות (פ"ב י, וברבה ט) 'משפט דור המבול י"ב חדש', ושאל רבי משה שפירא, מאחר שמתו כולם עם ירידת המים הרותחים, מה תועלת יש ב"ב חדש?

א. ותירץ 'חבצלת השרון' ש"י"ב חודש' הוא לקיום 'דין משפט' של 'מחיית העולם'.

ב. א"ק, עוד אפשר, שהוא כעין שמצאנו אצלנו 'להוציא בליעת איסור':

רותחין / קילוף - ג' טפחים / מישנס י"ב חדש (ע"ז עה).

להנצחות ובכל עניני הספר:

טלפון 03-691-6645

אימייל: 6916645@GMAIL.COM

להערות על דברי התורה - רק למייל